

OOSTVLAAMSCH ZANTEN.

Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen.

DRIEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT.

De leden ontvangen de mededeelingen gratis
Jaarlijksche bijdrage voor het lidmaatschap :
12 frank

Redaktie: F. Van Es, Brabantstr.
29, Aalst.
Postcheckrekening 2043,98.
P. Luyckx, Gent.

Prijs per n^o: 3 fr.
Bijzondere prijzen voor openbare boekerijen

DE FOLKLORE - TENTOONSTELLING

(van 16ⁿ tot 31ⁿ Juli 1927)

De folklore-tentoonstelling door onzen bond ter gelegenheid der Gentsche feesten ingericht mag een waar succes genoemd worden. Terecht mogen wij fier zijn op hetgeen onze jonge kring gepresteerd heeft, gelet vooral op de geringe geldmiddelen, waarover wij beschikten. Doch aan geestdrift heeft het nooit ontbroken. Maandenlang werd deze tentoonstelling met taaien wil voorbereid, maar bijzonder in de laatste veertien dagen was de werkzaamheid van de tentoonstellingskommissie buitengewoon groot, zoodat de bezoeker, die het gewezen oudheidkundig museum in zijn verlaten en vervallen toestand gezien had, met verbazing en welgevallen de oogen weiden liet over al die schatten daar samengebracht en geordend in dit eerbiedwaardig gebouw, nu omtooverd in een der schoonste folklore-tentoonstellingen, die wij ooit in Vlaanderen te zien kregen.

Eerst en vooral hulde aan den konservator, E. H. Celis, en aan den sekretaris der kommissie, den heer P. Luyckx, de twee spijlen van de inrichting! Ook hulde aan de h.h. Trefois, Verlodt, De Raedt, Soenen, Speltinck, De Moor, De Vynck, Van den Broucke, de Tracy. Apers, Haeck en Coppejans voor de toewijding en den noesten vlijt, waarmede zij hun taak volbracht hebben! Hulde ock aan de Fonteyne en het St. Jorispilde, die ons zoo welwillend hun schatten in bruikleen geschonken hebben! Verder nog dank aan de talrijke schenkers, aan de pers, die ons zoo krachtig en doelmatig bijstond!

Op Zaterdagmiddag 16 Juli, om halfvier, greep de *plechtige opening* plaats. Een groot aantal overheden en leden waren aanwezig, onder wie de h.h. burgemeester Van der Stegen, schepenen Siffer, De

Saegher, mej. Boonants, de heer Urb. Van de Voorde, afgevaardigde van den Minister van Kunsten en Wetenschappen, verschillende gemeenteraadsleden, de heer V. de Meyere, konservator van het Folklore-museum te Antwerpen, de heer Crick, konservator van de Folklore-afdeeling van het Museum van het Jubelpark te Brussel, de h.h. M. De Meyer, De Vis, folkloristen, enz. Onze voorzitter, Prof. P. De Keyser, sprak volgende welkomrede uit :

Heer Burgemeester, Heer Afgevaardigde, Dames en Heeren,

Als voorzitter van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen beschouw ik het als een bijzonder aangename plicht U allen welkom te mogen heeten in dit eeuwenoud gebouw, dat geroepen is een nieuw museum, een museum voor folklore, te herbergen.

Wellicht zijn er onder U, die, bij het nieuws van het inrichten van een museum voor folklore, een oogenblik zullen gedacht hebben dat Gent, de stad der monumenten, al musea genoeg had. Gent bezit inderdaad, tot zijn en ons aller geluk, een aantal voortreffelijke musea, die blijk geven eenerzijds van de opgewekte intellectuele en artistieke bedrijvigheid hier ter stede, anderzijds van de pieteit van talrijke Gentenaren voor een zeldzaam roemrijk verleden.

Is het niet steeds met fierheid in het hart en blijdschap in het oog dat we, jaar in, jaar uit, de verbaasde vreemdelingen den weg wijzen naar de heerlijke gebouwen van het oude Gent ? En hebben we niet het prachtig Oudheidkundig Museum van de Bijloke, dat onder bevoegde en verkleefde leiding, uit de eerbiedwaardige muren van dit lokaal is gegroeid ?

We houden van het verleden, van het geschiedkundig verleden van Gent, waarin onze voorouders, naar het woord van den dichter : « tot de volkren spraken, het hoofd fier opgeheven », we houden van de gebouwen en de kunstgewrochten, die tot op onzen dag getuigen van hun kunstzin en van hun welvaart, maar we houden bovenal van het volk, van dat brokje menschheid, die, bij de samenvloeiing van Leie en Schelde, in de schaduw, van onze Gentsche torens en fabriekschouwen, heeft geleefd en gestreefd, gearbeid en gezwoegd, geleden en gestreden, gebeden in tijden van nood en gevaar, gejubeld in tijden van overwinning en zege.

We houden van het Gentsche volk, groot in de geschiedenis, groot in zijn kamp voor de gemeentelijke vrijheden, niet minder groot in de werken van den vrede : arbeidzaam en kunstlievend.

Zei Burgemeester Jan Van Ryswyck in een onvergetelijke redevoering niet terecht? « Heilig ja, is de geboortegrond, heilig en aandoenlijk de plek waar onze wieg heeft gestaan, het ouderlijk huis dat de balling, wanneer hij zijne oogen sluit, terugziet in zijn hart. Maar het Vaderland is meer dan de geboortegrond, het is ook het volk met zijn aard en zeden, met zijn verleden, met zijne overleveringen, zijne deugden en gaven ».

Er is een tijd geweest dat de geschiedenis was de geschiedenis van koningen en keizers, van oorlogen en veldslagen, van opstanden en volkshelden. Die tijd is thans voorbij. Meer en meer is het besef doorgedrongen dat het volk, gansch het volk, aandeel heeft in den groei en den bloei, evenals in de verwording van een beschaving, dat zijn eigenaardige levensbeschouwing, zijne zeden en gebruiken als een zuurdeesem hebben gewerkt op zijn lotgevallen en die prachtige uitstralingen hebben veroorzaakt waarvan de geschiedenis ons de afwisselende tafereelen aanbiedt. Voorzeker onderschatten we de diensten niet die groote vorsten en groote mannen op allerlei gebied aan hun volk hebben bewezen. Zij zijn de zieners, de profeten geweest, die, dikwijls geboren uit de onderste lagen van het volk, de massa hebben vermogen op te zweepen tot grootsche onvergetelijke daden, die in lengte van dagen door het nageslacht met dankbare ontroering zullen herdacht worden.

Of zij waren de schenkers van een hoogere beschaving, die, afdruipend van hun geestelijk hoogland, langzaam het volk heeft doordrenkt van hoog tot laag in zijn algemeene beschavingspeil heeft doen stijgen.

Jammer genoeg ging stijging van de verstandelijke cultuur bij een volk dikwijls genoeg gepaard met miskennis van de volksbeschaving.

In verlichte eeuwen als de vorige en de onze schijnt er geen plaats meer te zijn voor de sagen, legenden en tooversprookjes, voor het planten van Meiboomen, voor het vieren van de Pinksterbruid, voor het aansteken van St.-Pieters- en St.-Jansvuren, voor die aandoenlijke liederen op Kerstdag en Driekoningenavond, van typische kermis- en karnavaljolijt, van die oude, eenvoudige volksvermaken als mastklimmen, kegelen of blaasroerschieten, voor die honderden gebruiken en gewoonten, die de overlevering als een kostbare schat van volkspoëzie ons heeft bewaard uit een grijs verleden.

Romantisch, zullen sommige denken, wat kwalijk past in den tijd van auto's, radio en vliegtuigen. Weg er mee!

Alsof auto's, radio, vliegmachines, niet al lang voorzien waren in de volksverbeelding, die sedert eeuwen wagens zonder paarden, sprekende boomen en zingende steenen, vliegende menschen en draken heeft uitgedacht.

Romantisch, wel zeker, of beter poëzie, die we allen, moderne werkelijkheidsmensen immers broodnoodig hebben om niet ellendig te verdorren en te verkwijnen te midden van onze machines en onze velerlei boeken en papieren en heel het ingewikkeld raderwerk van onze hedendaagsche maatschappij. Is dat soms niet een der redenen dat folklore in ruime kringen is doordrongen en tegenwoordig een belangstelling geniet, die vroeger meer naar zuiver historische onderwerpen ging !

Folklore is immers de poëzie van het volksverleden. Het is het rijk van de volksfantasie in de ruimste beteekenis van het woord, een fantasie, die zich uit de duizenderlei schakeeringen : van de nietigste voorwerpen tot de statige Reuzen en de « juweelen » uit onze optochten en ommegangen. Dikwijls wordt de folklore met oudheidkunde, met archeologie verward. De oudheidkunde beschrijft de bouwsteen van het verleden, waarmede de geschiedkundige zijn gebouw, zijn synthese optrekt. De archeologie is een hulpwetenschap van de geschiedenis en van de kunstgeschiedenis. Zonder haar bouwt de historicus op drijfzand.

Folklore is de studie van het volksleven. Door de folklore worden we bewust van de roerselen van de volksziel, van de wetten, waaraan ze gehoorzaamt. Ze beschrijft en interpreteert ; zij is in de eerste plaats kennisname van de volksziel : volkspychologie.

Een folklore-museum mag niet zijn, zoals Edmond Picard eens gezegd heeft van de folklore : « Le catalogue des choses mourantes ». Van een folklore-museum moet leven uitgaan ; verjonging van de ouderen van dagen, vernieuwing voor de jongeren.

De opvoedende rol van een folklore-museum ligt o. i. vooral in het opwekken van gevoelens van jeugd, van humor, van levenslust.

✕ Wij, folkloristen, zijn geen « laudatores temporis acti », geen belagers van het hedendaagsche of het moderne. Wij treuren niet over voorbijgegane tijden, wij wenschen geen terugkeer tot vroegere toestanden, waaruit we doorgaans gegroeid zijn door al de kracht van de moderne samenleving, maar wat we vragen, dat is : piëteit voor het volksleven in het verleden en in het heden, eerbied en liefde voor de volksziel, in al hare uitingen !

Getrouw aan de spreuk van het Gentsche wapen : « Fides et Amor, Hou ende Trou », heeft het stadsbestuur zijn plicht tegenover

het initiatief van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen gekweten. Dit lokaal en een milde ondersteuning danken wij aan zijn « trouw » aan het verleden, aan zijn « liefde » voor het Gentsche volk. In naam van den Bond, breng ik hier aan Gents vertegenwoordiger, den heer Burgemeester, mijn innigsten dank over.

Deze tentoonstelling van het Gentsche volksleven, de inzet van het Museum voor folklore, ware niet mogelijk geweest zonder de medewerking van velen. Daarom dank aan de milde schenkers, waaronder het Provinciaal Bestuur en de talrijke verzamelaars, die ons met de meeste bereidwilligheid echte « schatten » van volkskunst hebben afgestaan, dank aan de aloude vereenigingen en gilden, als de St. Jorisdigilde en de Fonteyne, die op schitterende wijze deelnamen aan deze tentoonstelling, dank aan de officieele lichamen, zooals de Universiteitsbibliotheek, die haar prentenkabinet tot onze beschikking heeft gesteld, dank vooral onze verkleefde medeleden en medewerkers, die dag en nacht hebben gewerkt om deze prestatie van Gentsche folklore mogelijk te maken. Is het ons veroorloofd onze vraag te herhalen ?

Is een museum voor folklore wel noodig te Gent ?

Onze nog jonge vereeniging heeft de handen uit de mouwen gestoken en met den overmoed van de jeugd, zijn we met een handvol aan het werk gegaan. Ons antwoord op de vraag *is deze tentoonstelling*.

Bezoekte ze en oordeelt !

De heer Burgemeester antwoordde als volgt :

MEVROUWEN, MIJNHEEREN,

Het inrichtend komiteit dezer tentoonstelling wensch ik ten zeerste geluk met het genomen initiatief en met den bereikten uitslag. Heer Voorzitter, in de uitstekende rede welke wij zooeven hebben gehoord, zijt U erin gelukt vooral te doen uitschijnen welk buitengewoon belang de studie der Folklore oplevert, waartoe zich in alle landen de geschiedkundigen en de oudheidkundigen meer en meer aangetrokken voelen. Men heeft ingezien dat, om het genie, den geest, en den aard van een volk te doordringen, het niet enkel volstaat zijn roemrijke geschiedkundige gebeurtenissen te kennen, zijn nijverheid, zijn letterkunde, zijn kunst ; men moet ook zijn intieme gezinsleven nagaan, in den loop der eeuwen de verandering volgen der zeden, der gewoonten, der volksgebruiken.

Uwe onderneming zal de groote verdienste hebben de aandacht van het publiek op die waarheden te vestigen en de nieuwsgierigheid te wekken. Want men moet bekennen dat het meerendeel der Gentenaars,

die dagelijks door onze straten gaan, welke zoo rijk zijn aan geschiedkundige herinneringen en onze eeuwenoude gebouwen voorbijloopen, heel weinig weten over het leven onzer voorvaders, waarvan die overblijfsels de getuigen zijn geweest; enkele treffende en opvallende bijzonderheden in de gewoonten hunner grootouders duiden voor hen nauwelijks aan, welke geleidelijke omwenteling is ingetreden in onzen smaak, in onze bezigheden, in onze werkwijzen en in onze vermaken.

En nochtans, welke toenemende belangstelling en welk innig genoegens verschaft ons de studie van hetgeen het volksleven, het beroepsleven, het familieleven is geweest en geworden der geslachten die elkander hebben opgevolgd; hoe veel dieper voelt men zich gehecht aan zijn land, aan zijn stad, aan zijne medeburgers, wanneer men aldus hun geest en hun karakter heeft kunnen doordringen in al hetgeen hun meest eigen is geweest.

In dit opzicht is er niets welsprekender dan het leven der dingen, het onderzoek der voorwerpen, die zoo roerend en aangrijpelijk aan de menschen de feiten herinneren van vroeger, of een gansche gebeurtenis uit het verleden weer in het geheugen kunnen opwekken.

In vele andere landen werden musea voor folklore ingericht en ik heb er zeer merkwaardige bezocht namelijk in Duitschland, in Noorwegen en in Denemarken.

Met ziet er in: sommige buitengewoon schilderachtige binnenhuisjes, woningen van boeren en ambachtslieden uit verscheidene tijdperken, dit alles kleurig aangevuld met de zoo eigenaardige nationale kleederdrachten.

De tentoonstelling welke heden wordt ingehuldigd, is een eerste stap naar de stichting van een museum, dat ongetwijfeld in de toekomst een nieuwe aantrekkelijkheid zal uitmaken voor onze stad, terzelfdertijd als een opvoedingsmiddel voor onze bevolking, welke daardoor zal geneigd zijn beter de geschiedenis onzer stad te willen leeren kennen.

Ik ben overtuigd dat de belangstelling welke Uwe onderneming zal wekken bij het publiek, dit laatste ook zal aanzetten Uwe pogingen te steunen en dat de kern die thans door U werd samengesteld spoedig zal aangroeien door milde giften en talrijke bruikleeningen. Ik ben zeker dat er in vele oude huizen menige voorwerpen op de zolders verstoken blijven, terwijl zij Uwe verzameling zouden kunnen aanvullen.

Ik wensch dus van harte dat Uwe tentoonstelling grooten bijval moge oogsten, dat zij de aandacht van het publiek moge vestigen op de studie der plaatselijke folklore en dat Uw gelukkig initiatief in de

toekomst moge bekroond worden met de opening van een folkloremuseum.

Ik betwijfel niet dat het voor Uwe pogingen de belooning zou zijn naar dewelke U het meest hebt getracht; door Uwe taak met geduld en volharding voort te zetten, zult U de erkentelijkheid der Gentsche bevolking hebben verdiend en daarom wensch ik U nogmaals hartelijk geluk.

Daarna hield de heer Urb. Van de Voorde volgende rede:

Heer Burgemeester, Heeren Schepenen, Damen en Heeren,

Ik dank U, namens den Heer Minister van Kunsten en Wetenschappen, voor de uitnoodiging die U zoo vriendelijk geweest is hem te laten geworden. Ik kan U verzekeren, dat de heer Minister uw werk een warm hart toedraagt en dat hij dan ook niet nalaten zal het bij gelegenheid, en in de mate van het mogelijke, te steunen.

De Folklore immers, al gaat ze wel eens door voor een bescheiden wetenschap, is van een beteekenis die nauwelijks kan worden overschat. Denken wij, te midden van alle de herinneringen aan het verleden die, spreken uit deze eenvoudige voorwerpen van dagelijksch gebruik, aan het vers van den grooten Gezelle:

Als de ziele luistert,

Heeft het al een taal dat leeft

Want in de sfeer van wijding waarin hier alles staat zijn deze voorwerpen waarvan, als het ware een stuk van Vlaanderens verleden kleeft, van een intens en eigen leven gaan trillen, en als thans « de ziel luistert », spreken ons deze eenvoudige dingen diep van het eigendommelijkste, het heiligste, het onverwoestbaarste van ons ras, zijn getrouwheid aan eigen aard en eigen zeden en eigen traditiën, aan zijn geringe genoegens en oubollige volksvermaken en van zijn aangeboren kunstzin ook, waaruit hoogere schoonheid zich kan ontwikkelen. En daarom, om de liefde en de volharding die noodig zijn geweest om al deze getuigen te vereenigen aan het verleden van ons volk, waarbij we hier allen communieerden in Vlaanderens ziel, nogmaals, namens den Minister, mijn innigen dank.

Onder de kundige leiding van den E. H. Celis bezochten daarna de genoodigden de tentoonstelling, waarvan het motto zou kunnen luiden « Er was ne keer » woorden geschreven onder den schilderachtigen groep aan den ingang: « Grootje vertelt een sprookje aan haar kleinzoon ».



Ingang der tentoonstelling.



De boerenkeuken.

Daarnevens zien wij de interessante zichten van Oud Gent, meest oude gebruiken voorstellende (van de bibliotheek der Hoogeschool), in de eerste zijkapel de boerenkeuken, zoo getrouw weergegeven door den heer De Raedt; in de tweede de schattige verzameling oude druksels van den heer Soenen; in de derde het godsdienstig leven met de bedevaartvaantjes, de kapelletjes, de private verzameling van den E. H. Celis. Aan de zoldering en de muren der zijbeuk hangen de prachtige vaandels en uithangborden van Oud-Vlaanderen uit de Gentsche tentoonstelling van 1913. De stemmige en rijke stand van het St. Jorisdigilde (4^o zijkapel), met daarnevens de schatten van de Fonteynisten, (5^o en 6^o kapel) geven ons een diepen kijk in de geschiedenis van onze schutters- en tooneelgilden. Wat verder hangen de poppen van den E. H. Van den Broucke en staat het tooneel van het Spelleken van de Muide. Tusschenin (in de zijbeuk) de rijke verzamelingen almanakken, volksliedjes en boekjes (van de bibliotheek der Hoogeschool en van den h. Speltinck), oude wandelstokken, wijnglazen (van den h. Speltinck), reisgidsen en kaarten, spotprenten met betrekking tot de eerste spoorweglijnen. Verder, in de hoofdbeuk, vinden wij in een bonte afwisseling: vaandels en kentekens van maatschappijen, oude kleederdrachten, de reuzen van de Heuvelpoort, de koppen van de Gentsche reuzen Paris en Helena; houten muziek-instrumenten, waaronder de waarlijk eigenaardige van « Het Houten Muziek » van Hamme-Zogge; voorwerpen betrekking hebbende met het bijgeloof, de volksspelen, de volksgeneeskunde, het doopsel; de centenblaadjes. Te midden hangen de werken (schilderijen, pentekeningen, gravures, akwarellen) van Gentsche schilders, volkskundige tafereelen of volkstypen voorstellende, waaronder vooral die van den heer De Bruycker, echt Breugeliaansch van trant (verzameling van den heer Speltinck), en die van Alexander ons getroffen hebben. Daarbij voegen wij nog het smakelijk Gentsche sneukelgoed, voor de gelegenheid gebakken door den heer De Vynck, een verzameling zeldzame patacons en last not least de boerenherberg, waar het bezoek eindigde en waar de aanwezigen en de pers met een laatst dankwoord van den E. H. Celis begroet werden. Hij noodigde allen uit een pint Gentsch bier te drinken, met een harde mastelle bedekt, « pintje dek », die hij aanbood met den gullen wensch van vroeger: « A vous ! »

De tentoonstelling bleef de eerste week alle dagen open. Op aanvraag van den heer Burgemeester was ze ook toegankelijk voor het publiek op Donderdag 28 en Zondag 31 Juli. 6214 toegangskaartjes werden verkocht, wat van haar grooten bijval getuigt.